

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Szöveges indoklás a 2005. évi számszaki költségvetési beszámoló jelentéshez

I. Szakmai beszámoló

Az év kiemelkedő eseménye volt a gróf Teleki József halálának 150. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítás, melyet a Magyar Tudomány Ünnepe eseményeként Vizi E. Szilveszter akadémikus, az MTA elnöke nyitott meg. Ez alkalomból digitális összeállítás került a Könyvtár honlapjára, mely gazdag képanyag mellett tartalmazza Teleki József életrajzát, tanulmányt könyvtáralapító, illetve tudományos tevékenységéről, valamint legjelentősebb művéről, a *Hunyadiak kora Magyarországon* c. 12 kötetes műről. Az összeállítás elérhető a <http://teleki.mtak.hu/> címen.

A Könyvtár saját forrásból oldotta meg a Kézirattárában őrzött corvina, a Carbo-kódex digitalizálását. A rendkívül értékes kötetet gróf Teleki József, az Akadémia első elnöke, a Könyvtár alapítója vásárolta meg és adományozta a Tudós Társaságnak. A bevezető tanulmány a kódex kultúrtörténeti jelentőségét körvonalazza. A latin nyelvű kódexet Kazinczy Gábor fordította magyarra 1863-ban. A gyűjtemény elérhető: a <http://carbo.mtak.hu/> címen.

A Könyvtár **teljes állománya** 2004. december 31-én **2 232 685** könyvtári egység. A Könyvtár **állománygyarapodása** összevetve a 2004-es év 13 970 egységével már csak 11 441 egység volt.

A Könyvtár költségvetési támogatásból 67 318, egyéb forrásból 19 967 eFt-ot, összesen 87 285 eFt-ot fordított állománygyarapításra. Ez kb. 20 000 eFt-tal kevesebb, mint az előző évben!

A beszerzés módját, eredetét és összetételét tekintve 2005-ben az arányok jelentősen módosultak: a vétel aránya 12 %-kal csökkent - több mint egy negyedéven át nem folyt gyarapítás! -, így 2005-ben a csere lett a legfontosabb beszerzési forrás. Csökkent az ajándékok és a köteles-példányok száma, aránya is. A 2005 évi maradványtartási kötelezettség (kormányzati döntés) miatt csak az előző évi ODR támogatás volt elkölthető, a 2005. évi támogatás csak 2006-ban várható. A folyóiratállomány 59 új címmel (nagyreszt csere útján), a **kurrens címek száma 2 617**, ebből 2 175 külföldi folyóirat.

Vétel, csere, ajándék és kötelespéldány révén 2005-ben összesen 7 716 kötet könyv és 3 416 kötet folyóirat, 129 kézirat, 103 mikrofilm, 8 hangzó dokumentum, és 69 elektronikus dokumentum került állományba összesen 127 246 eFt értékben (2004: 216 550 eFt!).

Mind a könyv-, mind a folyóiratállomány gyarapításában jelentős szerepet játszott a nemzetközi kiadványcsere. Az összes beérkezett könyv 44,6 %-a, a folyóiratok 66,4 %-a érkezett a 71 állam 968 intézményével folytatott kiadványcseréből. Sajnálatos módon a nemzetközi csere alapját szolgáló akadémiai folyóirat-előfizetés az év második felében pénzhiány miatt leállt és a Könyvtár 33 millió forintértékű megjelent folyóiratot már nem tudott megrendelni. A kötelezettség teljesítésének elmulasztása a külföldi folyóiratok beérkezésében és a partneri kapcsolatokban töréshez vezetnek, melyek a 2006. évi állománygyarapításban éreztetni fogja hatását.

A Régi Könyvek Gyűjteménye egy magánszemély (Makai Endre) ajándékaként 10 régi könyvvel gyarapodott, többek között három 16. századi antikvával (Herodotos és Aristoteles művek).

A Keleti Gyűjtemény 717 műből álló könyvadományt kapott Korvin Gábortól, a Dahráni Egyetem (Szaúd-Arábia) professzorától. A tibeti kéziratgyűjtemény jelentős kéziratanyaggal bővült, tartalmuk többnyire a népi vallásossághoz köthető varázsszövegek, áldozati szövegek, asztrológiai munkák.

A beérkezett könyvek, folyóiratok és korszerű adathordozókon lévő dokumentumok **feldolgozása** folyamatos volt. Elkezdődött a régi könyvek és az ősnymtatványok online feldolgozása is. Az online katalógusok jelenleg **340 028** rekordot tartalmaznak. A Könyvtár feldolgozott rekordjai az országos MOKKA, valamint az ODR adatbázisba is bekerülnek.

Az **akadémikus bibliográfia** az év során 2 385 tétellel bővült.

Az érvényes regisztrációval rendelkező **használók** száma 2005. évben 7 324 fő volt. A regisztrált olvasók és a könyvtárhasználatok száma kis mértékben csökkent, viszont a távhasználat és a kölcsönzések száma jelentősen nőtt. Szolgáltatásaink iránt nőtt az érdeklődés a minősített kutatók és doktori iskolások körében, törzsolvassóink és a felkészültebb egyetemi hallgatók, fiatal kutatók kutatóhelyként használták Könyvtárunkat.

A **könyvtárhasználatok száma 60 157**, a **helybenhasznált dokumentumok száma 315 328** volt.

A **könyvtárközi kölcsönzés** keretében érkezett kérések száma 4 746, ebből 3 501-et eredetiben, 313-at másolatban és elektronikus úton 550 kérésnek tett eleget a Könyvtár. A teljesítések aránya jóval magasabb a tavalyinál, a növekedés az előző évhez képest kb. 20 % volt.

Az **információellátás** az előző évhez hasonlóan alakult. Az Oktatási Minisztérium által működtetett Elektronikus Információs szolgáltatás (**EISZ**) program

keretében 2005-ben hozzáférhetőek voltak a következő adatbázisok: ISI Web of Science mindhárom szekciója (SCI, SSCI, AHCI) 1975-ig visszamenőleg, Elsevier ScienceDirect, az Akadémiai Kiadó folyóiratai és szótárai, a Környezetvédelmi Lexikon, az Új Magyar Irodalmi Lexikon, a Scriptorum-szótárak, valamint korlátozott hozzáféréssel az MTI Sajtó-adatbázis (az MTA és intézetei összesen 15 hozzáféréssel rendelkeznek).

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) továbbra is biztosítja a hozzáférést az **EBSCO** teljes szövegű adatbázisaihoz. Az MTA intézetei a Könyvtár közvetítésével jutnak hozzá ezekhez az adatbázisokhoz.

A Könyvtár **saját költségvetéséből** csak a Thomson-Gale Biography Resource Center adatbázisának előfizetését tudta meghosszabbítani (az MTA intézményeinek is).

A Könyvtár az előző évhez hasonlóan a Proquest Information and Learning/Chadwyck-Healey Periodical Contents Index (PCI) és Literature Online (LION) adatbázisok hozzáféréseire pályázott az **OTKA**-nál. A 2004. évi pályázat eredményeként a LION adatbázis a konzorcium minden tagjának, PCI adatbázis pedig csak négy egyetem, az MTA és intézetei és Könyvtára részére volt elérhető. A konzorcium tagjai az MTA intézeteit kivéve önrészt fizettek.

A fentiekén kívül konzorciális együttműködés révén hozzáférhetőek még a következő online adatbázisok: az ELTE Egyetemi Könyvtár továbbra is biztosította a Philosopher's Index adatbázist CD-ROM-on, online elérhető a Literature Resource Center és a Patrologia Latina adatbázis; a BME OMIKK által szervezett konzorcium révén hozzájutottunk a SpringerLink teljesszövegű adatbázishoz. Az adatbázisok eléréséhez a Könyvtár önrész fizetésével járult hozzá.

2005-ben pályázati lehetőségeink csökkentek, összesen **23 353 millió forintot** nyertünk **pályázataink** révén. Pályáztunk a NKÖM-höz, az NKA-hoz és az OTKA-hoz.

NKÖM **állományvédelmi** támogatásból, valamint az Akadémia augusztus 20-i rendezvényének bevételeiből Arany János-, Széchenyi István-, Szabó Lőrinc-, Teleki kéziratokat, illetve RMK-köteteket restauráltattunk. A Mikrofilmtár a Keleti Gyűjtemény Kaufmann anyagából XVI-XVII. századi spanyol nyelvű nyomtatott műveket vett mikrofilmre.

A Könyvtár munkatársai szakmai munkájuk mellett **kutatói, szakértői tevékenységet** is folytatnak. Az intézmény tagja több nemzetközi szervezetnek és munkatársai képviselik különféle hazai szakmai szervezetekben. A munkatársak egyénileg is részt vesznek tudományos társaságok, egyesületek, kuratóriumok, folyóiratok szerkesztő-bizottságainak munkájában, az egyetemi, főiskolai oktatásban.

2005-ben 18 fő vett igénybe **kutatónapot** heti 8, illetve 12 órás időkeretben.

A kulturális szakemberek szervezett **képzési** rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000. (I.14.) NKÖM rendelet értelmében az intézmény vezetése módosította a Könyvtár hét évre szóló továbbképzési tervét, valamint elkészítette a 2005. évre szóló beiskolázási tervét. A 2005. évi maradványtartási kötelezettség (kormányzati döntés) miatt elmaradt a normatíva átutalása, ez csak 2006 elején várható.

A Levéltár 2005-ben tovább gyarapította állományát, folytatta a begyűjtött anyag feldolgozását és ellátta az MTA Titkárság és a Doktori Tanács irattári feladatait és a levéltári kutatószolgálatot. Az iratállomány növekedése 87,6 ifm volt. Az év végére az iratállomány mennyisége elérte a 2 694,37 ifm-t.

A 2004. évi személyi jövedelemadó **1 %-át**, 199 939 Ft-ot 2005-ben kaptuk kézhez és ezt az összeget a Teleki-kiállítás költségeire fordítottuk.

2005-ben a Könyvtár több munkatársa kapott **kitüntetés**t: a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét Dr. Domsa Károlyné főigazgató-helyettes, Bibliotéka Emlékérem Díjat Dr. Büky Béláné, a Folyóirattár vezetője, Szinnyi József-díjat Dr. Murányi Lajos, a Szerzeményezési osztály vezetője, Főtitkári dicséretben részesült Dr. Rozsondai Béla, a Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye tudományos munkatársa.

A 2005. évi költségvetés drasztikus csökkentése a Könyvtár szakmai munkáját alapvetően veszélyeztette. A helyzetet nehezítette a maradványtartási kötelezettség, amely a mi kifizetéseinket és a máshonnan kapott pályázati pénzek beérkezését is befolyásolta. Az előrejelzések szerint a költségvetés számai a 2006. évben sem változnak, így a Könyvtár kénytelen adatbázisok előfizetéséről is lemondani. A 180 éves Könyvtár gyűjteményeinek fejlesztésére és korszerű informatikai hordozók vásárlására pillanatnyilag nincs remény. A könyvtárral egyidős cseretevékenység megszűnése igen szomorú lenne és felbecsülhetetlen kárt okozna a magyar tudomány és könyvtárügy egészének.